

De toekomst

Uit de 'Nota Ontwikkelingsmogelijkheden in Noord-Kennemerland' (februari 1980) blijkt dat het Provinciaal Bestuur van Noord-Holland de hoge waarde van het duinzoomgebied onderkent. Gedeputeerde staten streven naar het handhaven van de verscheidenheid van het natuurlijk milieu, ook buiten de erkende natuurgebieden. Bij het bekijken van de situatie van natuur en landschap (in Noord-Kennemerland zeer gevarieerd) komen zij tot de conclusie dat de natuurlijke verscheidenheid en landschappelijke herkenbaarheid nog steeds achteruitgaat. Deze bestuurlijke uitspraken staan er wel borg voor, dat men ook in de toekomst dit waardevolle landschap zo goed mogelijk wil beschermen en beheren.

Tot slot betuig ik mijn dank aan de heer Ph. Sollman (Zevenaar) voor zijn veelsoortige hulp.

LITERATUUR

- ARNOLDS, E. J. M. – R. VAN DER MEIJDEN: Standaardlijst van de Nederlandse Flora 1975. Leiden 1976.
- DOING, H.: Recreatie en Natuurbescherming in het Noordhollands Duinreservaat. *Supplement 2: Vegetatie*. Arnhem 1964.
- HEUKELS-VAN OOSTSTROOM: Flora van Nederland, 19e druk. Groningen 1977.
- HOMMEL, P.: Is er een grens tussen het Löss- en het Krijtdistrict? *Gorteria* 9(6), 1979.
- MENNEMA, J.: Hokken aan de Kaag. *Kameleon* 2(5), 1971.
- MENNEMA, J.: Floristisch onderzoek van vijf Haarlemse polders. Haarlem 1976.
- Nota Ontwikkelingsmogelijkheden in Noord-Kennemerland. Haarlem 1980.
- QUENÉ-BOTERENBROOD, A. J. – J. MENNEMA: Zeldzame Nederlandse Plantesoorten in Zuid-Holland. Den Haag 1973.
- WESTHOFF, V., c.a.: Wilde Planten, deel I. Amsterdam 1971.

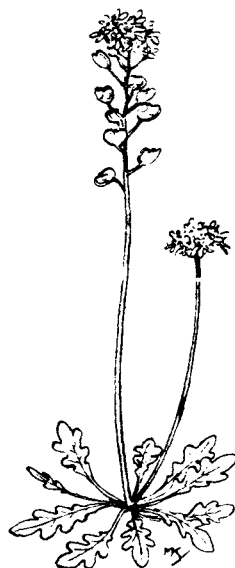
Adres van de schrijver:

Levensvormen van Klein tasjeskruid

door H. Griffioen

Verschillen in de vermeldingen van levensvormen van plantesoorten in onze Nederlandse flora's hebben steeds mijn belangstelling en stimuleren tot eigen onderzoek. Wanneer de meest recente flora: de 19e druk, 1977, van de Flora van Nederland, door Heukels-Van Ooststroom, Klein tasjeskruid (*Teesdalia nudicaulis*) uitsluitend als winterannuel vermeldt en de andere – oudere – flora's, éénjarig en tweejarig c.q. winterannuel opgeven, is mijn speurzin gewekt.

In 'Wilde Planten', deel I, wordt Klein tasjeskruid een specifieke winterannuel genoemd. Dr. A. J. M. Garjeane heeft in 1953 een uitvoerig artikel over *Teesdalia* geschreven (De Levende Natuur 56, pag. 146-154). Hoewel hij meer de morfologische, anatomische en dergelijke eigenschappen van de plant beschreef, valt uit zijn artikel op te maken dat hij de soort niet alleen als winterannuel maar ook als zomerannuel heeft gevonden. Op pag. 150

staat: 'De meeste *Teesdalia's* bloeien in april en mei, maar een tweede generatie kan in de nazomer nog in bloei komen, dikwijls o.a. op stoppelvelden. Die planten zijn soms belangrijk groter dan de voorjaarsgeneratie; zo zag ik op bouwland bij Cromvoirt een plant met negen stengels van 22 cm hoogte'. Uit eigen onderzoek is ook mij gebleken dat de soort als winter- en als zomerannuel voorkomt.

In de meest bekende - kleine - vorm komt Klein tasjeskruid voor in vegetaties behorende tot het Zilverhaver-verbond (*Thero-Airion*). In deze vegetaties verschijnt de plant overwegend als winterannuel. Bij controle gedurende enige jaren van een drietal groeiplaatsen is mij niet gebleken dat de zaden van de soort ook in het voorjaar ontkiemen. De bladrozetjes ontstonden in de maanden september en oktober. Alleen wanneer het milieu door grondverstoring wordt geschonden; bijvoorbeeld graven of krabben door dieren, ontkiemen er op de gestoorde plekken soms ook zaden in het voorjaar. Vooral in de strenge winter van 1978-79 kleurden de jonge plantjes diep donkerrood door anthocyaan.

Klein tasjeskruid is in het voorjaar op de kalkarme zandgronden een fraaie verschijning door de opvallende op een scherm lijkende bloeiwijze. De bloei begint wanneer begeleidende soorten als Schapezuring, Paashaver, Vogel-pootje, Zandblauwtje, Muizeoor en andere gaan uitgroeien. Voor wie er oog voor heeft zijn de kleine kruidenvegetaties van het Zilverhaver-verbond in de lente van een bekoorlijke schoonheid.

Heukels-Van Ooststroom vermeldt ook Paashaver (*Aira praecox*) uitsluitend als winterannuel. Deze soort ontkiemt echter vanaf de herfst, bij zacht weer de gehele winter en in het voorjaar, waardoor Paashaver zowel winterannuel als éénjarig is.

Een andere groeiplaats van Klein tasjeskruid vond ik in winterroggeakkers in het Gooi. De onkruidvegetaties van deze winterroggeakkers behoren tot het Korensla-verbond (*Arnoseridion*), waarvan Klein tasjeskruid een differentiërende soort is. In 1977 en 1978 bekeek ik een akker waarop in beide jaren winterrogge werd

verbouwd en waar onder meer Klein tasjeskruid groeide. Speciaal in 1978 kon ik hier waarnemen dat de zaden van de soort van ongeveer half april tot in mei ontkiemden. In de winter van 1977-78 vond ik daar geen kiemplanten van Klein tasjeskruid. Nadat de akker ongeveer half oktober was bewerkt en de winterrogge ingezaaid, schenen de zaden van Klein tasjeskruid in najaar en winter niet meer te ontkiemen. Opmerkelijk is dat deze 'akkervormen' en zomerannuelen in het algemeen groter zijn dan de planten die groeien in het Zilverhaver-verbond. De bladrozetten zijn duidelijk forser en de bloeistengels van de meeste planten worden tussen de roggehalmen uiteindelijk wel zo'n 40 cm lang. Bloeiende planten waren in beide jaren van ongeveer half mei tot in september te vinden.

Op kaal ruderaal terrein bij Laren vond ik in juli 1978 een aantal verspreid groeiende planten die opvielen door het grote aantal stengels. Bij deze planten, die in de regenrijke en gematigde zomer van dat jaar stand konden houden, waren duidelijk 3 ontwikkelingsfasen te zien, waardoor kransen van stengels waren ontstaan.

Een buitenste krans van sterk vertakte bloeistengels waarvan de zaden reeds waren verspreid, daarbinnen een krans van zaaddragende stengels en ten slotte in het midden van de plant een aantal bloeiende stengels. De meeste planten hadden per krans ongeveer 10 tot 15 stengels, zodat het totaal aantal stengels per plant varieerde van ongeveer 30 tot 45. Een droge mei- en/of junimaand zouden deze ruderaale exemplaren niet hebben overleefd, maar veel neerslag in deze maanden geeft nieuwe groeiprikkels. Of het winter- of zomerannuelen waren kon ik niet vaststellen, al vermoed ik dat het zomerannuelen waren.

Ook aan heel gewone algemeen voorkomende planten als Klein tasjeskruid valt nog heel wat te zien en waar te nemen.

Adres van de schrijver.

Tekening: M. Kolvoort